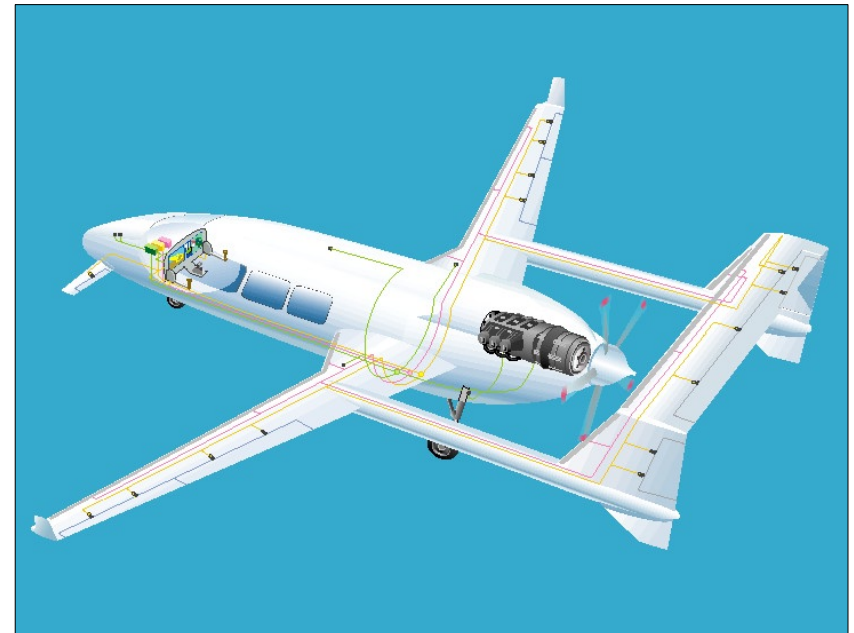

Stan obecny i perspektywy zastosowania:

Przyjazny układ sterowania dla samolotów lekkich

Katedra Awioniki i Sterowania PRz

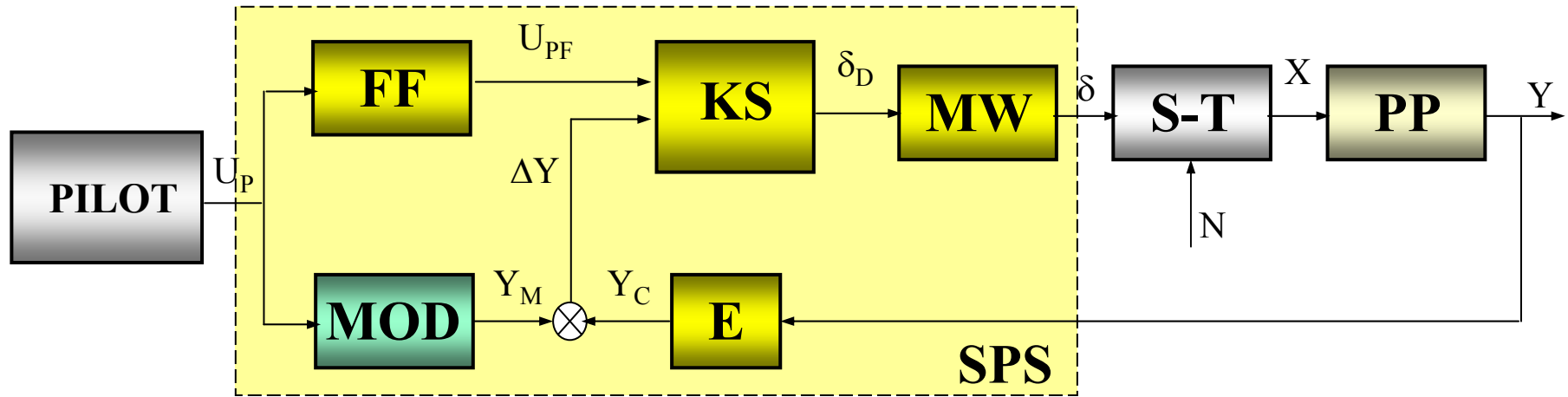
Samoloty ogólnego przeznaczenia:

- Lekkie samoloty dyspozycyjne, turystyka lotnicza,
- **EPATS** – European Personal Air Transportation System,
- Samoloty lekkie są łatwe w pilotażu,
- **Statystyka: powodem 80% wypadków jest błąd człowieka,**
- Możliwość kształtowania właściwości pilotażowych samolotu,
- Samolot bezpieczny i przyjazny dla użytkownika,
- Systemy pośredniego sterowania samolotem (Fly-by-wire).

UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

Eksperymentalny system sterowania SPS-1

Kształtowanie właściwości pilotażowych samolotu wraz z systemem zabezpieczeń

SPS – System Pośredniego Sterowania

FF – Filtr formujący

KS – Komputer sterujący

MW – Mechanizm wykonawczy

S-T – Samolot

PP – Przyrządy pomiarowe

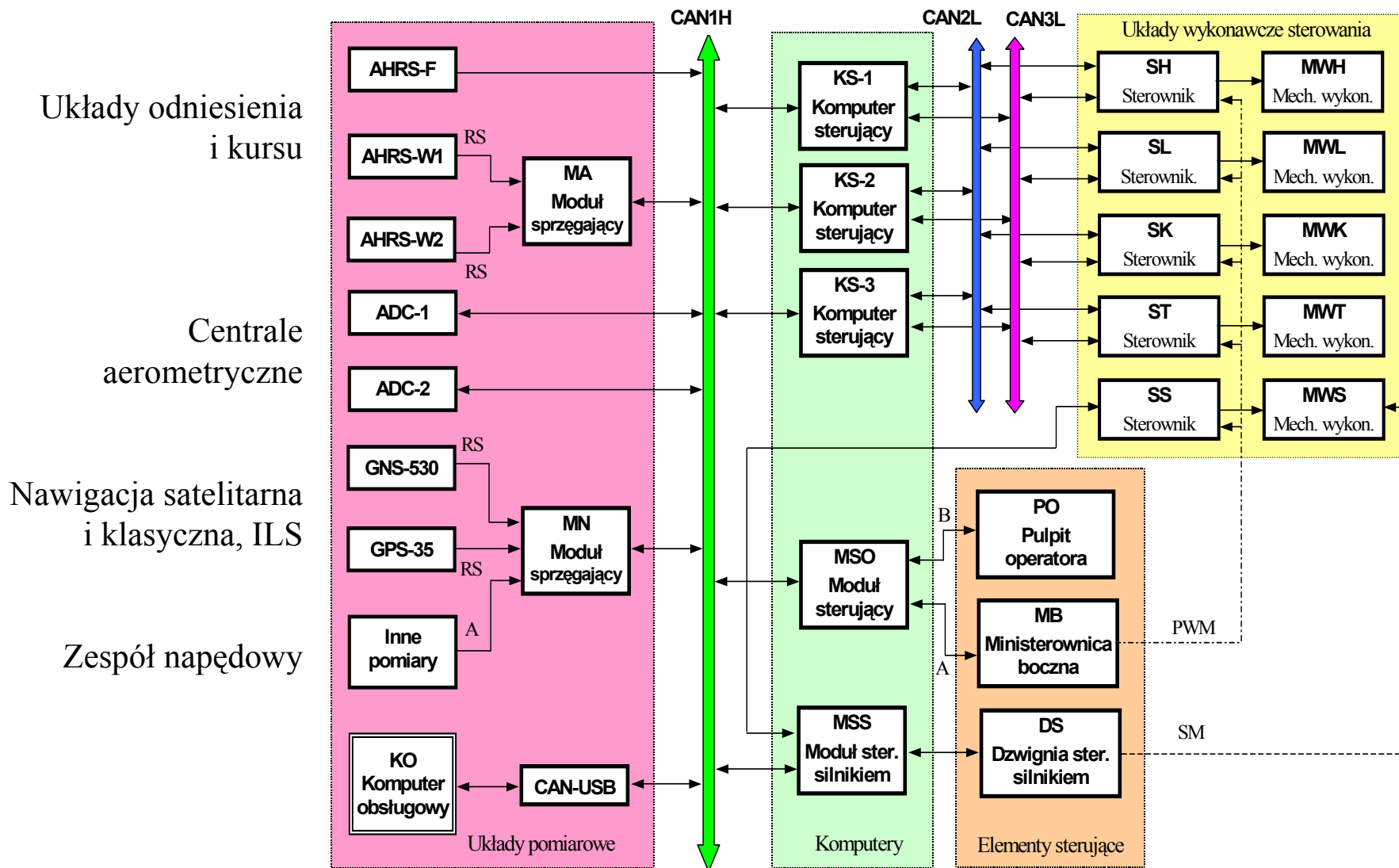
MOD – Model idealnego samolotu

E – Estymator stanu

UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

Eksperymentalny system sterowania SPS-1A

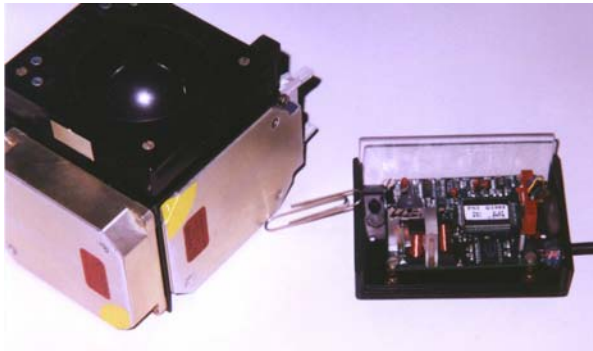

UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

Eksperymentalny system sterowania SPS-1

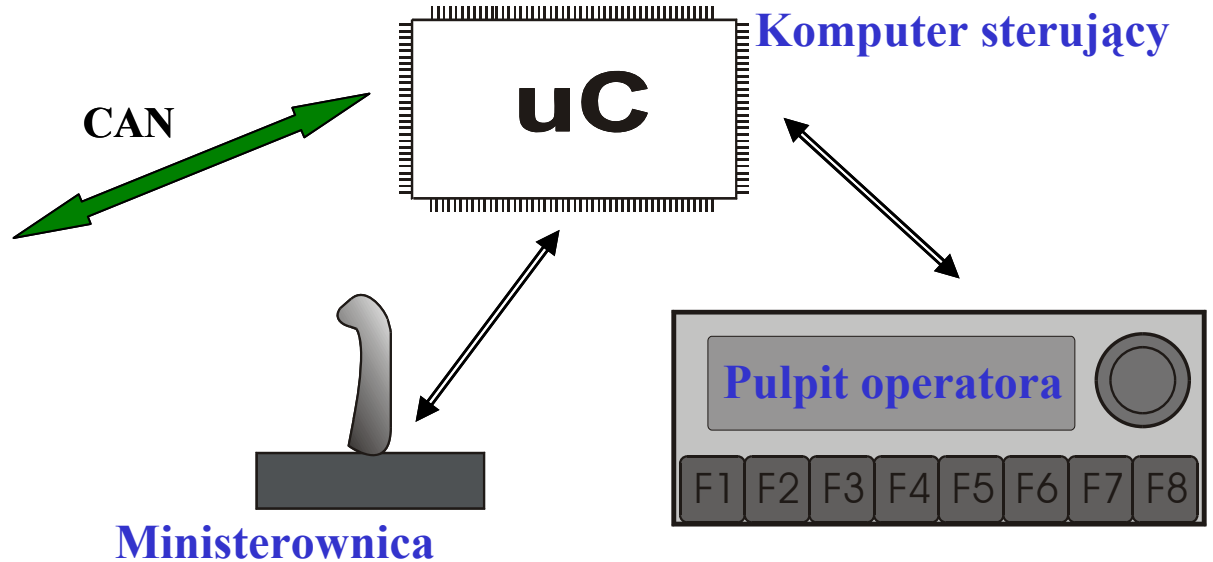
Rozwiązania sprzętowe

Układy pomiarowe

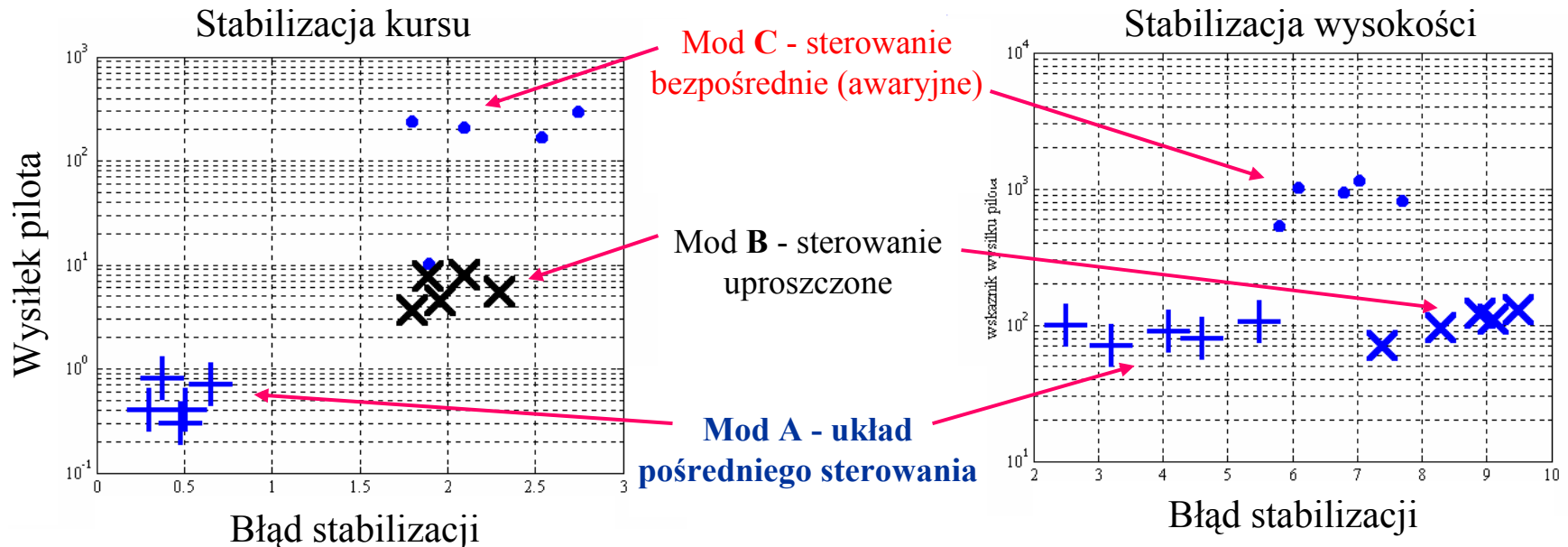
GNS-530

- GPS
- VOR
- ILS
- Comm

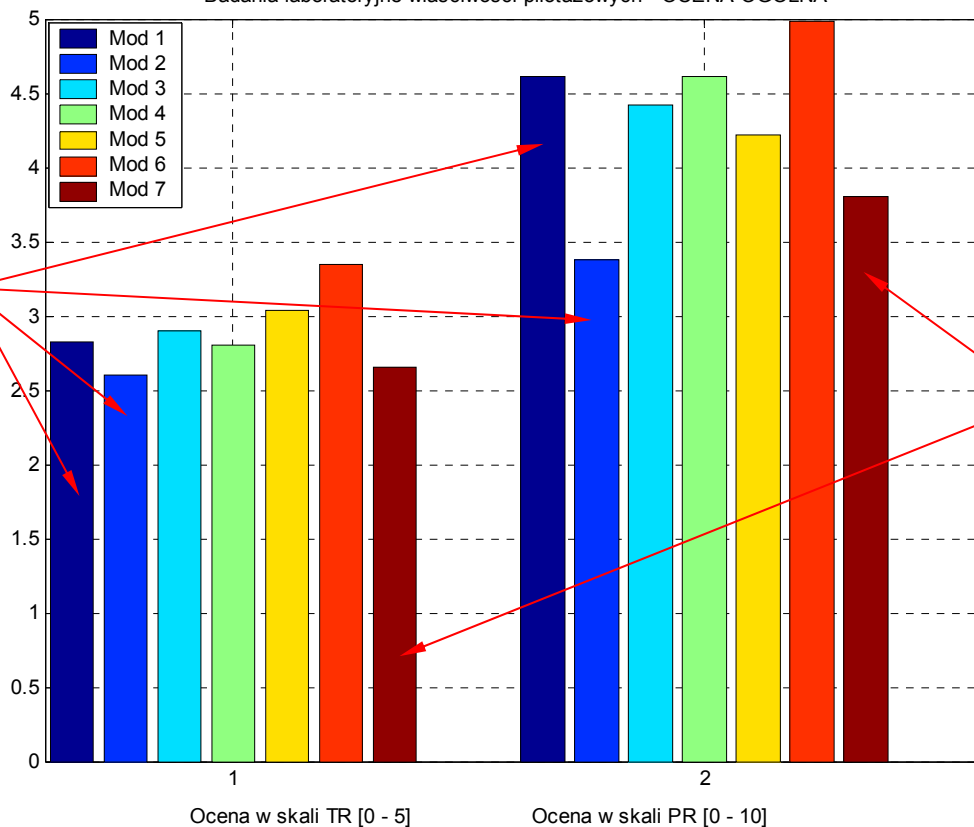
- **Testowanie sprzętu i oprogramowania (Hardware-in-the-loop-simulation)**
- **Weryfikacja praw sterowania systemu**
- **Ocena właściwości pilotażowych (T. Rogalski)**

Ocena właściwości pilotażowych (1 – doskonały)

Badania laboratoryjne właściwości pilotażowych - OCENA OGOLNA

Sterowanie klasyczne
(proporcjonalne)

Sterowanie pośrednie
(SPS-1A)

14 pilotów zawodowych wykonało po 5 symulowanych lotów testowych

UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

Zabudowa systemu SPS-1 w samolocie

Samolot doświadczalny: PZL-110 Koliber

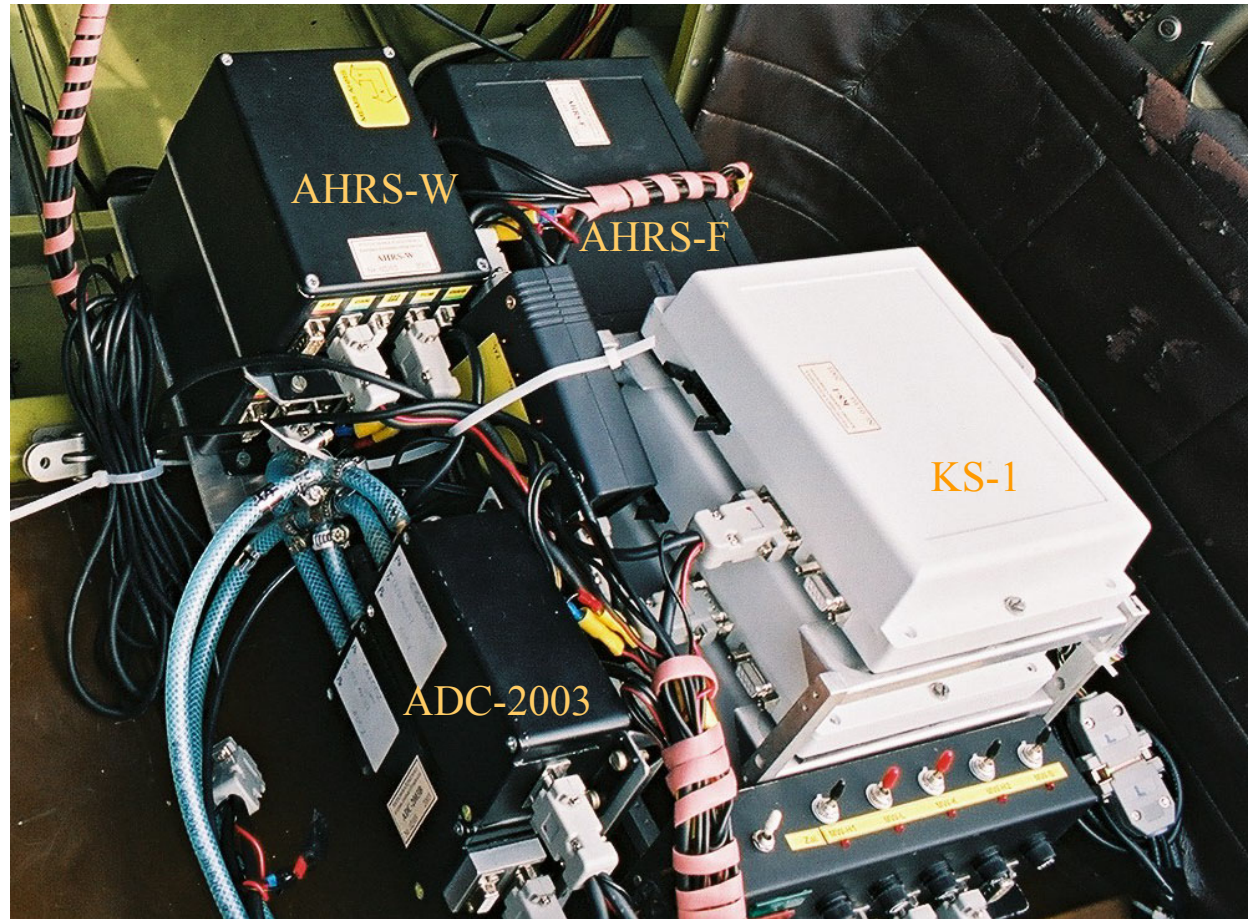

UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

Zabudowa systemu SPS-1 w samolocie

Samolot doświadczalny: PZL-110 Koliber

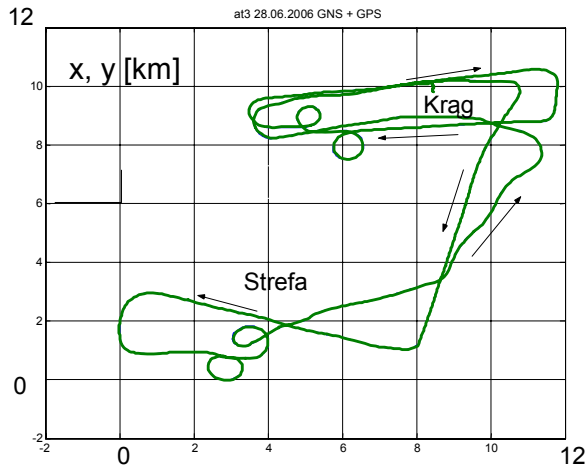

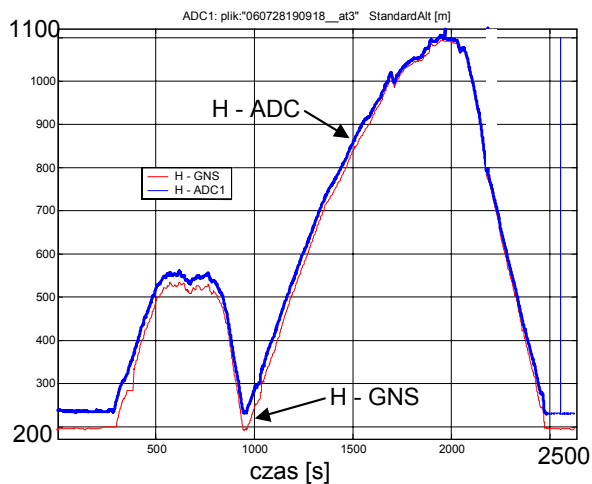
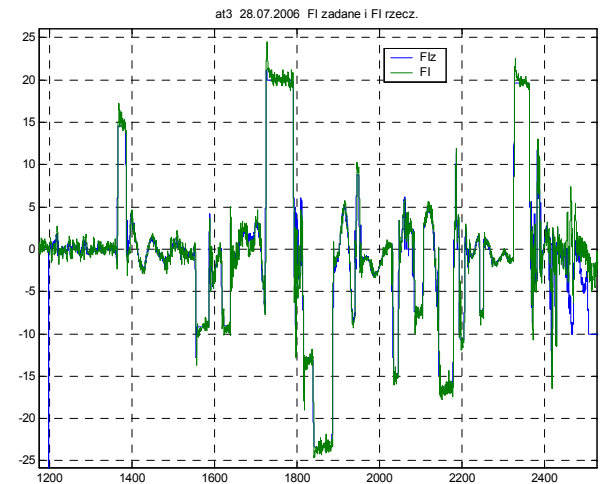
UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

Badania w locie – pierwsze wyniki

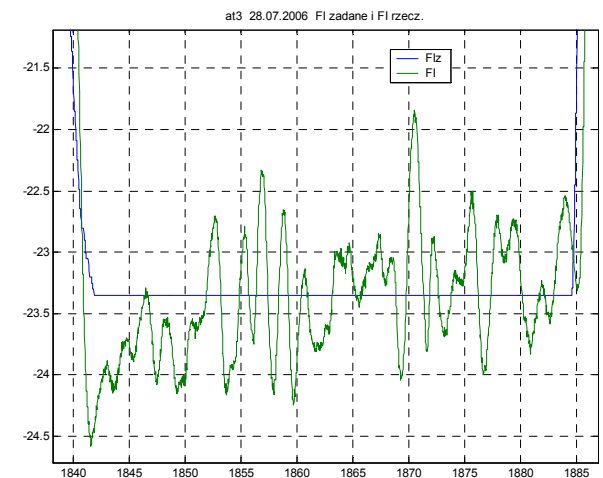
A jednak samolot lata...

Typowy lot pomiarowy

Stabilizacja kąta przechylenia

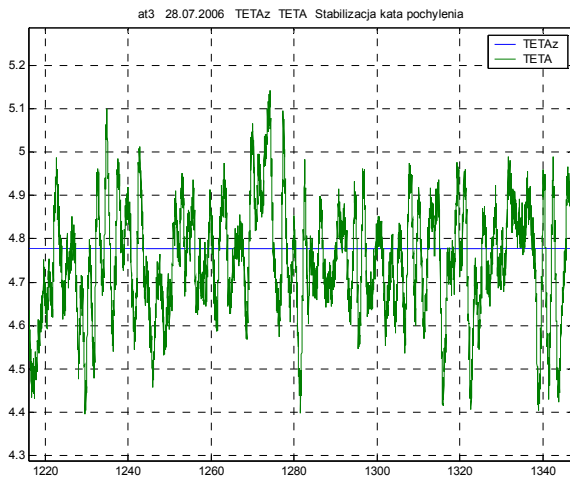
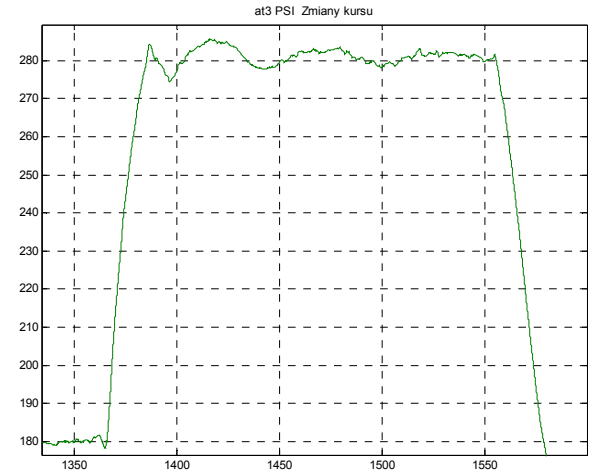
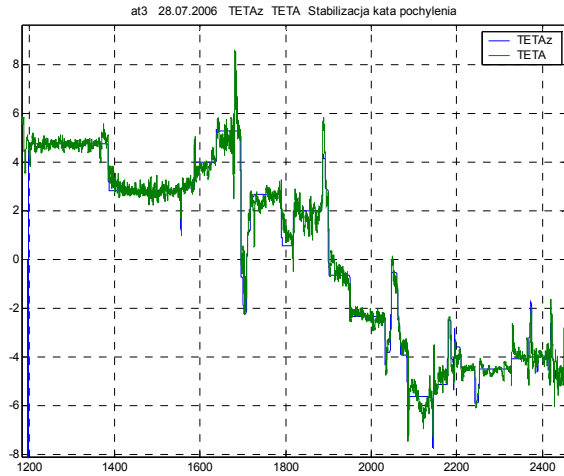

UKŁAD POŚREDNIEGO STEROWANIA DLA SAMOLOTÓW LEKKICH

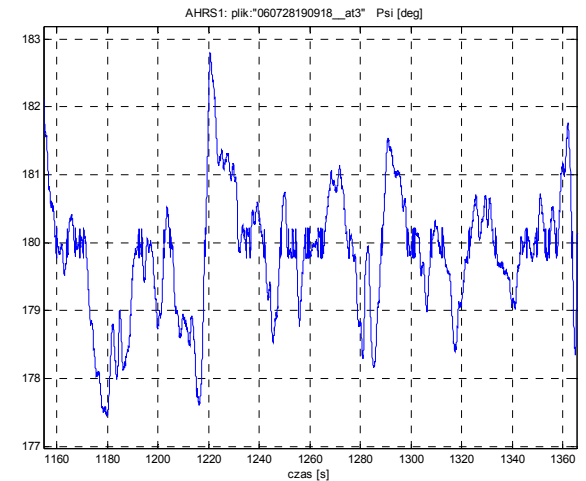
Badania w locie – pierwsze wyniki

A jednak samolot lata...

Stabilizacja kąta
pochylenia

Stabilizacja
kursu

... i pierwsze wnioski

- *Poprawność rozwiązań sprzętowych i programowych*
- *System pośredniego sterowania ułatwia technikę pilotażu*
- *Integracja systemów sterowania, nawigacji i nadzoru*
- *Możliwe jest wspomaganie pilota podczas wykonywania wielu typowych czynności*
- *Zwiększenie bezpieczeństwa pilotowania: sygnalizacja, ograniczenia stanów zagrożenia*
- *Samolot może być przyjazny dla początkującego pilota*

Działania poprawiające bezpieczeństwo lotów:

- *Wysoka niezawodność elementów i układów sprzętowych*
- *Redundancja sprzętowa i analityczna*
- *Bezpieczne prawa sterowania (ograniczenia, podpowiedzi)*
- *Intuicyjny sposób sterowania*
- *Automatyczna kompensacja zakłóceń*
- *Pełna zautomatyzowana informacja ruchowa i pogodowa*
- *Unifikacja wymagań pilotażowych i treningu lotniczego*
- *Niezawodne systemy ratunkowe*

Program budowy i badań układu pośredniego sterowania dla zastosowań praktycznych:

- *Prawa sterowania korzystne dla pilota*
- *Diagnostyka i rekonfiguracja systemu sterowania*
- *Wybór racjonalnych ograniczeń eksploatacyjnych*
- *Opracowanie kryteriów oceny nowych właściwości pilotażowych samolotu ogólnego przeznaczenia*
- *Zasady certyfikacji systemu i szkolenia pilotów*
- **Finansowanie budowy wersji komercyjnej :**
  - **Inicjatywa Technologiczna,**
  - **Fundusze strukturalne SPO-WKP.**

Zastosowanie systemu pośredniego sterowania:

- **Samoloty ogólnego przeznaczenia**

Orka

I-23

Iskierka

- **Latające symulatory samolotu F-16**

Bielik

Iryda

- **Latające symulatory badawcze**

Mewa

M-28

?

